

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาถึงความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้วาจาและภาษาในการล่วงละเมิดต่อเกียรติของบุคคลอื่น เพียงมาตราเดียวที่ถูกบัญญัติอยู่ในหมวดความผิดหลุโทษ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาโดยพิจารณาจาก ลักษณะและแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายอาญา เจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย เพื่อนำมา วิเคราะห์ถึงขอบเขตที่เหมาะสมในการนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 มาบังคับใช้กับสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่สังคมโลกมีการพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ ทันสมัย จับไว และมีประสิทธิภาพมาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารหรือการแสดงออกซึ่ง ความคิดเห็นของตนเอง พบว่ามีการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวประกอบกับอาศัยช่องว่างของกฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติ และชื่อเสียงของผู้อื่น หรือใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำ ความผิด กรณีของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน เช่น การส่งข้อความที่หยาบ คาย หรือข้อความที่เป็นการดูหมิ่นผู้อื่นผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ และผ่านทางจดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ จากการศึกษาพบว่าในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับกฎหมายอาญา และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญามาตรา 393 นี้ กฎหมายอาญาเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่รัฐนำมาใช้ เป็นการจำกัดขอบเขตหรับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การ โฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เป็นเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 34 ได้บัญญัติให้ความรับรองไว้

การกระทำความผิดฐานดูหมิ่นนั้นมีบัญญัติไว้ในหลายมาตราด้วยกันแตกต่างกันไปตาม ฐานะของบุคคลผู้ถูกดูหมิ่น สำหรับการดูหมิ่นบุคคลธรรมดา นั้น มีบัญญัติอยู่ในมาตรา 393 อันอยู่ ในหมวดว่าด้วยความผิดหลุโทษ ซึ่งการที่เป็นการผิดหลุโทษนี้ส่งผลให้การกระทำความผิดตาม บทบัญญัติแห่งมาตรา 393 นี้มีลักษณะสำคัญสี่ประการ คือ

1. แม้การดูหมิ่นนั้นจะเป็นความผิดหลุโทษซึ่งโดยปกติไม่ต้องเจตนาที่มีความผิด แต่สำหรับความผิดฐานดูหมิ่นนี้จะต้องได้กระทำโดยเจตนาจึงจะมีความผิด
2. การพยายามกระทำความผิดฐานดูหมิ่นไม่ต้องรับโทษฐานพยายาม ซึ่งความผิด อาญาทั่วไปนั้น การพยายามกระทำความผิดอาญาต้องรับโทษกึ่งหนึ่ง

3. การเป็นผู้สนับสนุนในความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าอันเป็นความผิดหลัโทษนั้นไม่ต้องรับโทษ ซึ่งความผิดอาญาทั่วไป ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดต้องรับโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ตนสนับสนุนนั้น

4. ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าอันเป็นความผิดหลัโทษนี้ เป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินจึงไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้

ดังนั้น ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าหรือโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 จึงเป็นความผิดต่อเกียรติเพียงมาตราเดียวที่ถูกจัดให้อยู่ในหมวดความผิดหลัโทษ

ในความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 นี้ กฎหมายได้บัญญัติเอาไว้เป็นสองส่วน คือ การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้ากรณีหนึ่ง และการดูหมิ่นผู้อื่นโดยการโฆษณาอีกกรณีหนึ่ง การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้ามิได้หมายความว่า จะต้องดูหมิ่นต่อหน้าของบุคคลนั้นโดยตรงอย่างเดียว แต่มีความหมายรวมถึง การดูหมิ่นต่อบุคคลอื่นซึ่งเขาสามารถจะได้ยินข้อความการพูดดูหมิ่นนั้นได้ สำคัญอยู่ตรงที่ว่า ผู้ถูกดูหมิ่นได้ยินข้อความดูหมิ่นนั้นในขณะที่ถูกดูหมิ่นหรือไม่ ถ้าได้ยินก็ถือว่าเป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้าตามความหมายแห่งมาตรา 393 นี้

ส่วนการดูหมิ่นผู้อื่นโดยการโฆษณา หมายถึง กระทำให้แพร่หลายหรือเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน หรือการดูหมิ่นในลักษณะการให้รู้กันหลาย ๆ คน ไม่ใช่พูดกันตัวต่อตัว การกระทำให้แพร่หลาย คือ การทำให้ทราบถึงผู้อื่น แต่จะต้องทราบถึงบุคคลอื่นอย่างน้อยเพียงใดยังไม่เป็นการแน่นอน การดูหมิ่นโดยการโฆษณาไม่จำเป็นต้องกล่าวต่อหน้า หรือกล่าวให้ผู้ถูกดูหมิ่นได้ยินแต่อย่างใด

ความผิดฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทในกลุ่มประเทศที่มีระบบกฎหมายเป็นระบบคอมมอนลอว์นั้น อยู่ในหลักที่เรียกว่า “Defamation” ซึ่งเป็นการกระทำความผิดต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่น แยกเป็นการหมิ่นประมาททางคำพูด (slander) และการหมิ่นประมาททางการเขียน (libel) การดำเนินคดีในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์อย่าง สหรัฐอเมริกาและอังกฤษส่วนใหญ่เป็นการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งมากกว่าการให้รับโทษทางอาญา เพราะรัฐเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องลงโทษอาญากับผู้กระทำความผิดฐานนี้ ส่วนความผิดฐานดูหมิ่นนั้นมิได้มีการบัญญัติให้ความผิดดังกล่าวที่ได้กระทำความผิดด้วยการใช้วาจาเป็นความผิดอาญา เพียงแต่บัญญัติให้เป็นความผิดในทางละเมิดซึ่งคู่กรณีจะต้องไปฟ้องเรียกค่าเสียหายกันเอง

สำหรับประเทศในกลุ่มระบบกฎหมายซีวิลลอว์ อย่างประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้นเห็นว่า กฎหมายอาญามีหน้าที่ในการคุ้มครองนิติสมบัติ หรือคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) เพื่อให้ความสงบสุขและความเรียบร้อยเกิดขึ้นในสังคม ประเทศในกลุ่มภาคพื้นทวีปยุโรปอย่างสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีแนวความคิดเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดูหมิ่น

ในการคุ้มครองประโยชน์ของบุคคล คือ “เกียรติ” เป็นหลัก และเป็นหัวใจของกฎหมายที่เกี่ยวกับการดูหมิ่นของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้บัญญัติให้ความผิดฐานดูหมิ่นและความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นอยู่ในหมวดเดียวกัน อันได้แก่ หมวดที่ 14 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการดูหมิ่น โดยมีมาตรา 185 เป็นแม่บทหลักสำหรับการกระทำความผิดฐานดูหมิ่น ซึ่งบัญญัติว่า “การดูหมิ่นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีหรือปรับ และถ้าการดูหมิ่นดังกล่าวได้กระทำโดยมีเจตนาเพื่อประสงค์ที่จะทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปหรือปรับ” ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ การดูหมิ่น คือ การกระทำโดยจงใจต่อเกียรติของบุคคลอื่นโดยมีขอบด้วยกฎหมายที่แสดงออกมาซึ่งการขาดความเคารพนับถือ หรือความไม่เคารพยำเกรง และเป็นการบัญญัติเอาไว้เป็นอย่างกว้างไม่จำกัดว่า ต้องทำ “ซึ่งหน้า” และไม่ใช้ความผิดที่ถูกบัญญัติอยู่ในหมวดความผิดว่าด้วยความผิดหลุโทษอย่างประมวลกฎหมายอาญาของไทยมาตรา 393 และตามมาตรา 192 ของประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันก็กำหนดว่าการพิสูจน์ความจริงของสิ่งที่ได้ดูหมิ่นไปนั้นก็ไม่ได้ทำให้ผู้ดูหมิ่นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปได้

กฎหมายอาญานั้นนอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองบุคคลทั่วไปและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลงโทษนี้ย่อมเห็นได้ว่า เป็นเรื่องกระทบกระเทือนต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ถูกลงโทษโดยตรง แม้ว่าผู้ถูกลงโทษเป็นผู้กระทำผิดก็ตาม กฎหมายย่อมมีเจตนารมณ์ที่จะระมัดระวังให้การลงโทษนั้นเป็นธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษด้วย การตีความกฎหมายอาญาจึงเป็นหลักประกันว่าผู้ถูกลงโทษจะได้รับความเป็นธรรม

โดยหลักแล้วการตีความกฎหมายอาญา ถือหลักว่า กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร ซึ่งหมายถึงตามความมุ่งหมายแห่งตัวอักษร ปัญหาว่าจะตีความคำว่า “ซึ่งหน้า” ให้ขยายความครอบคลุมไปถึงขนาดว่าเป็นซึ่งหน้าได้แม้อยู่ห่างโดยระยะทางนั้นควรที่จะทำได้ เพราะการตีความโดยการขยายความในลักษณะดังกล่าวเป็นการตีความขยายความเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของกฎหมาย กล่าวคือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันในสังคมและเพื่อคุ้มครองเกียรติของบุคคลมิให้ผู้ใดล่วงละเมิดได้ตามอำเภอใจ นอกจากนี้ หากพิจารณาจากรายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาครั้งที่ 503/413/2486 แล้ว ก็พบว่าเจตนารมณ์ของผู้ร่างในการบัญญัติคำว่า “ซึ่งหน้า” ไว้ด้วยนั้น เพราะต้องการให้มีการแสดงออกมาซึ่งการกระทำที่เป็นความผิด เพราะในความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 นั้น เป็นความผิดที่กระทบต่อเกียรติ และประกาศให้รู้กัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้รับรู้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า คำว่า “ซึ่งหน้า” นั้น ไม่จำกัดเฉพาะว่าจะต้อง

กระทำความผิดในลักษณะที่กระทำต่อหน้า หรือหากไม่กระทำต่อหน้าผู้ถูกกระทำก็จะต้องได้ยินด้วยตนเองเท่านั้น แต่น่าจะหมายถึงการที่ผู้ถูกดูหมิ่นรับทราบข้อความนั้นได้โดยตรง หรือการกระทำในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกดูหมิ่นรับรู้ถึงการดูหมิ่นนั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ขอบเขตและสภาพความรับผิดชอบของความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 ตามที่ได้ศึกษามาแล้วนั้น พบว่าเป็นปัญหาของการตีความกฎหมายที่มีความเข้าใจกันมาโดยตลอดเวลาว่ากฎหมายอาญานั้นต้องตีความตามตัวอักษรอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ยังไม่อาจกำหนดขอบเขตและความรับผิดชอบในความผิดฐานนี้ให้สามารถคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งถูกดูหมิ่นจากบุคคลซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางได้ นักกฎหมายส่วนใหญ่ยังคงมีความเห็นว่าความผิดฐานนี้มุ่งคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นหลัก มากกว่าฝ่ายที่เห็นว่าความผิดฐานนี้มุ่งคุ้มครองเกียรติของบุคคล และแม้จะมองว่าเป็นการคุ้มครองเกียรติของบุคคลก็ยังติดปัญหาในเรื่องตัวบทกฎหมายนั้น ๆ บัญญัติจำกัดไว้เฉพาะการกระทำที่ต้องเป็นการกระทำโดยซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณาเท่านั้น และมองว่าไม่อาจตีความคำว่า “ซึ่งหน้า” ให้หมายความรวมถึงการกระทำต่าง ๆ ในทุกกรณีได้ เป็นเหตุให้ปัญหาดังกล่าวถูกมองข้ามมาเป็นเวลานานทั้งที่สภาพสังคมและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสารกำลังพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

การสื่อสารของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่อาจทำให้เศรษฐกิจและสังคมเจริญก้าวหน้าหรือทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองขึ้นได้ การตีความกฎหมายตามถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัดทำให้มีข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้การดูหมิ่นต่อบุคคลซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางไม่ครบองค์ประกอบความผิดและไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้ ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรตีความขยายความได้ เพราะการตีความขยายความนั้นหากเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วก็สามารถทำได้ การตีความกฎหมายอาญาคงห้ามเพียงแต่การเทียบบทกฎหมายอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าการตีความขยายความเช่นนี้ มิใช่กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติที่บัญญัติเอาไว้เป็นความผิด เนื่องจากมีบทบัญญัติที่บัญญัติไว้เป็นความผิดแต่มีปัญหาเรื่องการตีความหมายของการกระทำซึ่งบัญญัติเอาไว้ในบทบัญญัติ และหากเราตีความให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วก็จะสามารถยับยั้งการกระทำความผิด ตลอดจนคุ้มครองผู้เสียหาย โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 และประการสำคัญ ผู้เขียนเห็นว่า การพิจารณาถึงสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมายตามมาตรา 393 นี้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยหากพิจารณาว่าสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมายของ

ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 คือ เกียรติแล้ว ก็จะทำให้ปัญหาในการนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์ปัจจุบันนั้นหมดไปได้

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีความก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว หากย้อนมองกลับไปการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ในอดีตจากที่เคยต้องติดต่อกันด้วยการเดินทางไปพบกันเพื่อพูดจากันด้วยตนเอง กลับพัฒนาขึ้นเป็นการใช้จดหมาย โทรเลข ต่อมาได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการใช้โทรศัพท์ โทรสาร จนกระทั่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการสื่อสารรูปแบบใหม่โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและแพร่หลายถูกนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น จึงควรเพิ่มความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีของผู้เกี่ยวข้องในการนำตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดมาลงโทษ เนื่องจากหากไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีจะทำให้การปฏิบัติงานไม่มีขั้นตอนและไม่ชัดเจน ไม่สามารถปรับกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ไม่กล้าที่จะสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นจะทำให้เข้าใจได้ว่าโดยปรกติการใช้เทคโนโลยีนั้นโดยตัวของมันเองแล้วมิได้เป็นความผิด แต่การกระทำในขณะที่ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ นั้นต่างหากที่เมื่อครบองค์ประกอบแล้วจึงเป็นการล่วงละเมิดบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถยับยั้งการกระทำความผิดตลอดจนคุ้มครองผู้เสียหายให้มีหลักประกันคุ้มครองจากรัฐอย่างถูกต้อง และครอบคลุมถึงแนวทางการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและเทคโนโลยี